

representatives of the designated diagnostic group, analyzes the scientific studies of the genesis, characteristics of the formation, causes of changes in the psychoemotional state of the military, regulatory documents in which measures on medical and psychological support of military personnel are reflected, before ozheny PRINCIPLE social and psychological support of servicemen with neurotic and psychosomatic disorders, as well as the target psychocorrectional intervention in dealing with soldiers with neurotic and psychosomatic disorders in peacetime and in combat. The main targets of psychocorrectional effects were identified: stabilization of the psychoemotional state due to the mastery of self-regulation skills and the gradual restoration of the physical and mental resources of the individual; maintaining personal competence, overcoming situations with a significant stress ratio; stabilization of the state of the emotional sphere by reducing the indicators of reactive anxiety and depressive symptoms by increasing the skills of self-regulation and control of emotional manifestations that block the processing of information received; transformation of maladaptive coping strategies by acquiring the skills of an adaptive model to overcome stressful situations.

Key words: *socio-psychological support, psycho-emotional state, targets of psychocorrectional impact*

УДК 159.92

БЛИСКУН ОЛЕНА ОЛЕКСАНДРІВНА

*кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології та соціології
Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля,
м. Сєвєродонецьк*

КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ПРОБЛЕМИ РЕІНТЕГРАЦІЇ МОЛОДІ У СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІЙ ПАРАДИГМІ

У статті проведено історико-критичний аналіз теоретико-методологічних передумов дослідження реінтеграції молоді; систематизовано і уточнено понятійний апарат процесу реінтеграції; розкрито її сутність, зміст і механізми, представлена структура цього процесу; вперше реінтеграція розглянута з позиції системного підходу до соціально-психологічної роботи з молоддю. Розроблено концептуальні засади організації індивідуально-групової соціально-психологічної роботи з молоддю; на основі теоретичного аналізу проблеми та результатів соціально-психологічної діагностики введено в науковий обіг поняття соціально-психологічної неспроможності особистості, розроблена і застосована з метою моніторингу реінтеграції ідеальна модель соціально-психологічної спроможності; встановлено, що соціально-психологічна неспроможність виражається в загальній антиципаційній неспроможності її компонентів - особистісно-ситуативного, часового, просторового; в наявності деструктивних соціальних установок в міжособистісних відносинах, формуванні психотичного рівня психопатологічних розладів особистості, акцентуйованому профілі саморегуляції поведінки, неадекватної самооцінки; за критерієм «соціально-психологічна неспроможність» виділені три типи особистості: соціально-

психологічно спроможні; соціально-психологічно неспроможні, але гнучкі; соціально-психологічно неспроможні, але з асоціальними установками; визначені мішені, стратегії і методи індивідуально-групової соціально-психологічної роботи. Розроблено інтегративно-інваріантна технологія розвитку соціально-психологічної спроможності молоді, яка спирається на когнітивно-біхевіоральний підхід і включає методи корекції скриптів в процесі активного соціально-психологічного навчання; визначено показники, критерії та рівні її ефективності. Експериментально перевірено ефективність технології розвитку соціально-психологічної спроможності молоді; в ході її перевірки застосовані і уточнені інтегративний показник реінтеграції; встановлено обернено-пропорційний зв'язок між віком і ефективністю технології. Запропоновано методичні рекомендації щодо впровадження технології розвитку соціально-психологічної спроможності молоді та оптимізації процесу її реінтеграції.

Ключові слова: *молодь, реінтеграція, концепція реінтеграції, соціально-психологічна парадигма*

Постановка проблеми. Соціально-психологічні дослідження процесу реінтеграції та практична соціальна психологія в даний час знаходяться в стадії становлення. Технології соціально-психологічної роботи як способи, що дозволяють змінювати суспільство і середовище за допомогою зміни самих індивідів, використовуються недостатньо. Аналіз використовуваних в даний час соціально-психологічних методів і технологій роботи в аспекті реінтеграції особистості показує, що вони переважно націлені на корекцію і розвиток лише окремих рис характеру (це програми психокорекції агресивності, тривожності, розвитку емпатії тощо), тоді як системний підхід, який спирається на цілісний особистісний розвиток, що враховує історію особистості, соціальні, статеві-вікові та психологічні особливості, не реалізований [2; 4; 7]. В силу цих аргументів визначена проблема дослідження, яку складають два ключових протиріччя: між реально низьким і необхідним (мінімальним) рівнем соціально-психологічної готовності молоді до реінтеграції в суспільство; між складнощами здійснення психологами ефективних соціально-психологічних технологій реінтеграції в силу дефіциту [1; 3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Соціально-психологічна реінтеграція молоді ще не знайшла належного розвитку. Зокрема, для цих цілей недостатньо використовуються можливості активного соціально-психологічного навчання. Можна констатувати, що соціально-психологічна робота ще не вийшла за межі окремих експериментів і не стала відпрацьованою і науково обґрунтованою системою. Цьому перешкоджають не тільки слабка методична оснащеність діяльності фахівців, а й недостатнє наукове опрацювання підходів до створення технологій відновлення і

розвитку життєво важливих умінь і якостей, необхідних для успішної реінтеграції в суспільство. Дефіцит ефективних технологій реінтеграції ускладнює профілактичну роботу, спрямовану на ослаблення десоціалізуючих впливів середовища, оскільки обидва завдання (реінтеграція і профілактика) тісно пов'язані [5; 6].

Мета статті – концептуалізація проблеми реінтеграції молоді у соціально-психологічній парадигмі.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. Теоретико-методологічну основу дослідження визначили наступні принципи: принцип системності, єдності свідомості і діяльності, розвитку, детермінізму, активності особистості, саморозвитку. Концептуальне значення мали: ключові положення теорії соціалізації і соціального розвитку (В.В. Абраменкова, К.А. Абульханова-Славська, Г.М. Андрєєва, Є.В. Андрієнко, Н.В. Антонова, Є.П. Белінська, С.О. Бєличева, М.Р. Битянова, М.І. Бобнева, Л.І. Божович, О.І. Зотова, І.К. Кряжева, І.С. Кон, О.Ф. Лазурський, О.М. Леонтєв, Ю.П. Платонов, В.І. Слободчиков та ін.; О.Г. Брим, Е. Берн, А. Маслоу, Дж. Мід, К. Роджерс, Дж. Тернер, Р. Теджфелл, Ю. Хабермас, Т. Шибутані, Е. Еріксон та ін.), положення про розвиток соціально-психологічних якостей особистості (Г.М. Андрєєва, Г.В. Акопов, О.Г. Асмолов, Л. І. Божович, Л. С. Виготський, І. С. Кон, О.М. Леонтєв та ін.), ключові положення стадіальних теорій розвитку особистості (В.В. Слободчиков, Е. Еріксон), положення про характер процесу соціалізації людини, для якої важливо мати можливість активно створювати новий соціальний досвід (М.Р. Битянова, О.Г. Брим та ін.); положення про реінтеграцію як про можливий процес «повторного проходження» особистістю свого життєвого шляху, який забезпечується методами психотерапії (Є. Андрієнко, Н. Смелзер та ін.); теоретичні положення психології соціального пізнання (Г.М. Андрєєва та ін.), зокрема, скрипт-теорія (Е. Берн, С. Томкінс, Р. Шенк і Р. Абельсон та ін.); теорія антиципації (П.К. Анохін, А.В. Брушлинський, Т.Ф. Базилевич, О. Бандура, Н.О. Бернштейн, Б. Ф. Ломов та ін.); особистісний підхід, зокрема, концепція особистісного зростання (А. Адлер, Д. Бьюдженталь, А. Маслоу, Р. Мей, Г. Олпорт, Ф. Перлз, К. Роджерс, В. Франки, З. Фрейд, К. Юнг, І. Ялом та ін.); теорія активного соціально-психологічного навчання (Ю.М. Ємельянов, Г.І. Марасанов, Н.Т. Оганесян, Б.Д. Паригін, Л.В. Петровська, О.В. Сидоренко та ін.); теорія технологізації соціально-психологічної роботи (Т.Ю. Базаров, А.А. Деркач, Ю.М. Ємельянов, В.В. Козлов, Л.Б. Філонов, І.С. Шемет та ін.). Методичний апарат дослідження включав в себе: емпіричні методи: обсерваційні (спостереження, самоспостереження), тестування (використовувалися: «Методика визначення антиципаційної спроможності особистості» В.Д. Менделевича, ММРІ (СМОЛ) в адаптації В.Г. Козюлі, «Тест на

визначення самооцінки» В. Волкова, «Методика діагностики стилю саморегуляції поведінки» В.І. Моросанова (ЗСПМ), «Діагностика деструктивних установок в міжособистісних відносинах» В.В. Бойка, «Шкала прояву тривоги» В.Г. Норакидзе, «Діагностика невротизації» В.В. Бойка), а також аналіз продуктів діяльності, біографічний метод, метод моделювання, експеримент.

Емпіричне дослідження виконано в три етапи:

- на I етапі здійснювався історико-критичний аналіз досліджень особистості, особливостей соціалізації і соціального розвитку; систематизовано основні наукові положення теорії реінтеграції, що склалися у вітчизняній і зарубіжній соціальній психології; виділені основні положення теорії антиципації, фактори і умови розвитку цього механізму у молоді;

- на II етапі здійснено аналіз технологій роботи; розроблена і здійснена програма соціально-психологічної діагностики, результати якої лягли в основу наукового обґрунтування соціально-психологічної технології реінтеграції; розроблена технологія розвитку соціально-психологічної спроможності молоді, визначені показники, критерії та рівні її ефективності;

- на III етапі технологія розвитку соціально-психологічної спроможності молоді пройшла апробацію; проведена повторна соціально-психологічна діагностика; дана оцінка ефективності технології розвитку соціально-психологічної спроможності молоді для цілей реінтеграції;

- на IV етапі здійснюється спостереження за процесом реінтеграції молоді, в роботі з якою застосовувалася технологія розвитку соціально-психологічної спроможності; впроваджуються результати дослідження.

Надійність, достовірність і обґрунтованість результатів дослідження забезпечувалися за допомогою реалізації методологічних, логіко-наукових принципів з дотриманням нормативів теоретичного та емпіричного дослідження.

В роботі використані адекватні цілям і завданням дослідження методи і методики збору даних. Зокрема, застосовані кореляційний, факторний та кластерний аналізи; кореляційний аналіз виконаний за допомогою непараметричного критерію рангової кореляції Спірмена (перевірено за допомогою критерію Колмагорова-Смирнова і показників асиметрії і ексцесу); достовірність відмінностей експериментальних вікових груп встановлено за Н-критерієм Крускала-Уолліса; достовірність статистичної значущості відмінностей на початку і після завершення роботи доведена за t-критерієм Стюдента для залежних вибірок; достовірність відмінностей в експериментальних групах до і після проведеної групової роботи встановлена за критерієм Вілкоксона.

Наукові факти отримані за допомогою реалізації методології системного аналізу, на основі якого розглянутий феномен реінтеграції молоді, його комплексна, сутнісна і змістовна характеристики.

Показано, що традиційна модель реінтеграції, з одного боку, сприяє розвитку чинників, що обумовлюють успішну реінтеграцію в суспільство, - забезпечує підвищення загального рівня саморегуляції поведінки і антиципаційної спроможності, проте, з іншого боку, посилює акцентуацію стилю саморегуляції поведінки за рахунок зростання гнучкості і зниження самостійності, поглиблює особистісні деформації, обумовлює заміну форм відкритого прояву жорстокості завуальованими засобами її реалізації, збільшує тривогу і невротизацію особистості.

Впровадження апробованої технології розвитку соціально-психологічної спроможності молоді дозволило значно підвищити ефективність процесу реінтеграції, оскільки забезпечує більш інтенсивний розвиток стилю саморегуляції поведінки і його компонентів, загального рівня антиципації і всіх його компонентів (особистісно-ситуативної антиципації), формування адекватної самооцінки, сприяє позитивній корекції деструктивних соціальних установок і особистісних розладів [3].

З метою успішної реінтеграції молоді в суспільство необхідно розвивати такі стратегічні напрямки: вдосконалення реінтеграції як соціального процесу, який передбачає зміцнення взаємозв'язку всіх структурних компонентів цього процесу – стратегічно-цільового, організаційно-діяльнісного, змістового, оціночно-прогностичного; привнесення соціально-психологічних знань, що дозволяють розвивати життєво важливі вміння і навички (адаптуватися в умовах, що змінюють життєдіяльності), знаходити позитивну соціальну ідентичність; більш широке впровадження технології розвитку соціально-психологічної спроможності молоді в практику роботи психологів; розвиток соціально-психологічної спроможності молоді з позиції міждисциплінарного підходу (тобто більш широке поширення досвіду командної роботи); включення в арсенал соціально-психологічної роботи методів освіти, розвитку інтересу до життя і креативності; розвитку вміння вступати в комунікацію з самим собою; використання в цілях вибору і моделювання технологій запропонованої типології та класифікації мішеней соціально-психологічного впливу в залежності від рівня розвитку соціально-психологічної спроможності; сприяння гуманізації відносин в малих корекційних групах.

Удосконалення змісту реінтеграції молоді: урахування умов і факторів розвитку особистості, соціально-психологічних особливостей позитивної або негативної адаптації та можливостей реінтеграції; включення в зміст індивідуально-групової соціально-

психологічної роботи інформації, ідей і спеціальних прийомів, відповідних статево-віковими особливостями і потребам, досягнутому рівню особистісного розвитку, що стимулюють розвиток особистості; вдосконалення технологій роботи, вивчення і задоволення їх потреб в соціально-психологічній допомозі; підвищення компетентності психологів в проблемі моделювання соціально-психологічних технологій «дорощування» особистості [3].

Удосконалення управління процесом реінтеграції молоді: організація індивідуальної роботи з розвитку соціально-психологічної спроможності особистості; організація малих психокорекційних груп і моделювання корекційних програм з урахуванням вікових та індивідуально-особистісних обмежень і ресурсів; організація активного соціально-психологічного навчання; підвищення соціально-психологічної компетентності.

Проведене дослідження, засноване на системному підході, дозволило визначити соціально-психологічні закономірності та механізми реінтеграції молоді в суспільство і з їх урахуванням виявити теоретико-методологічні основи реінтеграції. У ньому закладені концептуальні основи індивідуально-групової соціально-психологічної роботи та показані шляхи технологічного рішення проблеми реінтеграції особистості методами практичної соціальної психології. Розроблена теоретична основа реінтеграції молоді в суспільство, а також запропонована технологія розвитку соціально-психологічної спроможності молоді, що сприяють вирішенню проблеми підвищення ефективності реінтеграції, сутність якої полягає в розвитку особистості методами соціально-психологічної роботи, органічно вплетеними в соціально-психологічні технології індивідуально-групової діяльності. Запропонована технологія розвитку соціально-психологічної спроможності впорядковує процес розвитку навичок соціальної поведінки методами активного соціально-психологічного навчання, дозволяє надавати допомогу у формуванні передумов успішної реінтеграції молоді в суспільство, оскільки підвищує рівень особистісного розвитку, що є найбільш значущим фактором успішної реінтеграції.

Основними умовами реалізації технології розвитку соціально-психологічної спроможності молоді є системність організації соціально-психологічної роботи, професіоналізм психолога, дотримання порядку виконання процедур підготовчо-діагностичного етапу і етапів групової роботи, урахування індивідуально-вікових чинників.

Технологія розвитку соціально-психологічної спроможності молоді становить потенційну цінність для психологів соціальних служб [3].

Висновки. Систематизовані теоретико-методологічні передумови дослідження соціально-психологічної реінтеграції,

розкрита її сутність, виявлені закономірності та механізми, визначена структура; теоретично обґрунтований системний підхід до дослідження процесу реінтеграції молоді. Представлені концептуальні засади соціально-психологічної роботи відповідно до моделей її розвитку і актуальних проблем діяльності психологів. Теоретично обґрунтовано технологію соціально-психологічної реінтеграції молоді, що інтегрує методи біхевіоральної і когнітивної психотерапії та активного соціально-психологічного навчання; теоретично обґрунтована правомірність введення у науковий обіг інтеграційного поняття «соціально-психологічна спроможність особистості». Отримані результати служать становленню соціально-психологічної роботи з молоддю; запропонована технологія є ефективним способом покращення процесу реінтеграції молоді, інструментом практичної діяльності психолога. Введене у науковий обіг інтегративне поняття «соціально-психологічна спроможність особистості» і типологія за даним критерієм дозволяють визначати цілі і стратегію індивідуально-групової соціально-психологічної роботи з молоддю в аспекті її реінтеграції. Універсальна модель діагностики соціально-психологічної спроможності може бути застосована з метою моніторингу соціально-психологічної реінтеграції та визначення особистісно-орієнтованих заходів профілактики.

Дослідження теоретико-методологічних передумов реінтеграції молоді дозволяє визначити її сутність як вид особистісних змін, при якому приймається тип поведінки, відмінний від колишнього. Вона являє собою цілісну систему соціально-психологічної роботи, спрямованої на відновлення порушених раніше соціально-психологічних якостей, необхідних для реінтеграції в суспільство. Реінтеграція в суспільство як процес включає наступні компоненти: стратегічно-цільовий, змістовний, організаційно-діяльнісний, оціночно-прогностичний. З позиції системного підходу концептуальну основу реінтеграції молоді складають наступні принципи організації соціально-психологічної роботи: принцип цілісності (розгляд реінтеграції як системи, що складається з підсистем); інтегративності (аналіз механізмів, умов і факторів реінтеграції з точки зору різних психологічних підходів, моделювання інтеграційних технологій); принцип індивідуально-групового підходу; принцип дослідження і корекції часової перспективи життя; принцип детермінації майбутнім; принцип комплексності в оцінці результату реінтеграції. З метою реалізації принципу комплексності в оцінці результату реінтеграції молоді введено інтеграційний показник, який визначається поняттям соціально-психологічної спроможності особистості. Це багатокomпонентне утворення, що характеризує рівень розвитку особистості, саморегуляція поведінки якої здійснюється на основі

загальної антиципаційної неспроможності, при цьому особистості характерні деформованість, деструктивність соціальних установок, неадекватність самооцінки. Соціально-психологічна неспроможність може бути подолана за допомогою інтегративно-інваріантної технології розвитку соціально-психологічної спроможності. Її наукову основу складають теорія соціалізації, когнітивно-поведінковий підхід; підходи в рамках скрипт-теорії: самоперепрограмування і творчість як свідоме оформлення цілісного сценарію власного життя; теорія активного соціально-психологічного навчання.

За структурою технологія розвитку соціально-психологічної спроможності включає чотири етапи: індивідуальна підготовчо-діагностична робота; етап моделювання технології групової роботи і набору груп; індивідуально-груповою роботою; діагностико-прогностичний етап. Змістовно технологія розвитку соціально-психологічної спроможності включає соціально-психологічну роботу з вмістом минулого; сьогодення; роботу з побудови образу майбутнього. З метою моніторингу реінтеграції пропонується універсальна модель діагностики соціально-психологічної спроможності, яка містить показники, критерії та рівні її ефективності. Експериментальна перевірка ефективності технології розвитку соціально-психологічної спроможності показала, що реінтеграція молоді досягається через розвиток всіх компонентів соціально-психологічної спроможності; соціально-психологічна спроможність більш ефективно розвивається в умовах групової роботи на основі технології розвитку соціально-психологічної спроможності, причому її ефективність тим вище, чим нижче вік респондентів. З метою вдосконалення реінтеграції молоді, крім впровадження технології розвитку соціально-психологічної спроможності, необхідно: зміцнення зв'язків всіх структурних компонентів цього процесу; збагачення його змісту, удосконалення управління ним.

Список використаної літератури:

1. Завацька Н.Є. Психологічна допомога молоді при адаптаційних розладах та відхиленнях у поведінці / Н.Є. Завацька та ін. // Теоретичні і прикладні проблеми психології : зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – Сєверодонецьк : Вид-во СХУ ім. В. Даля, 2018. № 3 (47). – Т.1. – С. 160-170.
2. Завацька Н.Є. Адаптаційний потенціал особистості: медико-соціальний вимір : монографія / За заг. ред. Н.Є. Завацької, Р.П. Шевченко. – К. : ПВТІ «LAT&K», 2019. – 239 с.
3. Колесникова Н.Е. Социально-психологические факторы развития эмоциональной сферы осужденных / Н.Е. Колесникова, М.А. Манойлова. Псков: Логос, 2006.132 с.
4. Попович І. С. Роль соціальних очікувань в саморегуляції поведінки особистості / І. С. Попович // Проблеми сучасної психології : зб. наук. праць

Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка, Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України / за наук. ред. С. Д. Максименка, Л. А. Онуфрієвої. – Вип. 28 – Кам'янець-Подільський : Аксиома, 2015. – С. 481-490.

5. Popovych, I. S. & Blynova, O. Ye. (2019). The Structure, Variables and Interdependence of the Factors of Mental States of Expectations in Students' Academic and Professional Activities. *The New Educational Review*, 55 (1), 293-306.
6. Zavatskyi, Vadym; Tkach, Anatoliy; Fedorov, Andrii, Socio-psychological principles of supporting personality's subjective well-being in contemporary society // *SCIENCE AND EDUCATION*, Issue 3, Published 2017, Page 37-40.
7. Zavatskyi V.Yu. Subjective well-being of personality: socio-psychological aspects / V.Yu. Zavatskyi, Yu.A. Zavatskyi, L.V. Spyt'ska // *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*. – Vol. 5, No. 1. – Ivano-Frankivsk : Precarpathian National University of Vasyl Stefanyk, 2018. – P. 114 – 119.

References:

1. Zavač'ka N.Je. Psychologichna dopomoga molodi pry adaptacijnyh rozladah ta vidhylenjah u povedinci / N.Je. Zavač'ka ta in. // *Teoretychni i prykladni problemy psihologii* : zb. nauk. prac' Shidnoukrai'ns'kogo nacional'nogo universytetu imeni Volodymyra Dalja. – Sjevjerodonec'k : Vyd-vo SNU im. V. Dalja, 2018. № 3 (47). – Т.1. – С. 160-170.
2. Zavač'ka N.Je. Adaptacijnyj potencial osobystosti: medyko-social'nyj vymir : monografija / Za zag. red. N.Je. Zavač'koi', R.P. Shevchenko. – K. : PVTP «LAT&K», 2019. – 239 s.
3. Kolesnykova N.E. Socyal'no-psihologičeskye faktory razvytyja emocyonal'noj sfery osuzhdennyh / N.E. Kolesnykova, M.A. Manojlova. Pskov: Logos, 2006.132 s.
4. Popovych I. S. Rol' social'nyh ochikuvan' v samoreguljacii' povedinky osobystosti / I. S. Popovych // *Problemy suchasnoi' psihologii* : zb. nauk. prac' Kam'janec'-Podil's'kogo nacional'nogo universytetu im. Ivana Ogijenka, In-tu psihologii' im. G. S. Kostjuka NAPN Ukrai'ny / za nauk. red. S. D. Maksymenka, L. A. Onufrijevoi'. – Vyp. 28 – Kam'janec'-Podil's'kyj : Aksioma, 2015. – С. 481-490.
5. Popovych, I. S. & Blynova, O. Ye. (2019). The Structure, Variables and Interdependence of the Factors of Mental States of Expectations in Students' Academic and Professional Activities. *The New Educational Review*, 55 (1), 293-306.
6. Zavatskyi, Vadym; Tkach, Anatoliy; Fedorov, Andrii, Socio-psychological principles of supporting personality's subjective well-being in contemporary society // *SCIENCE AND EDUCATION*, Issue 3, Published 2017, Page 37-40.
8. Zavatskyi V.Yu. Subjective well-being of personality: socio-psychological aspects / V.Yu. Zavatskyi, Yu.A. Zavatskyi, L.V. Spyt'ska // *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*. – Vol. 5, No. 1. – Ivano-Frankivsk : Precarpathian National University of Vasyl Stefanyk, 2018. – P. 114 – 119.

Блискун Е.А.

Концептуализация проблемы реинтеграции молодежи в социально-психологическом парадигме

В статье проведен историко-критический анализ теоретико-методологических предпосылок исследования реинтеграции молодежи; систематизирован и уточнен понятийный аппарат процесса реинтеграции; раскрыты её сущность, содержание и механизмы, представлена структура этого процесса; впервые реинтеграция рассмотрена с позиции системного подхода к социально-психологической работе с молодежью. Разработаны концептуальные основы организации индивидуально-групповой социально-психологической работы с молодежью; на основе теоретического анализа проблемы и результатов социально-психологической диагностики введено в научный оборот понятие социально-психологической несостоятельности личности, разработана и применена в целях мониторинга реинтеграции идеальная модель социально-психологической состоятельности; установлено, что социально-психологическая несостоятельность выражается в общей антиципационной несостоятельности и недоразвитии её компонентов - личностно-ситуативного, временного, пространственного; в наличии деструктивных социальных установок в межличностных отношениях, формировании психотического уровня психопатологических личностных расстройств, акцентуированном профиле саморегуляции поведения, неадекватной самооценке; по критерию «социально-психологическая несостоятельность» выделены три типа личности: относительно социально-психологически состоятельные; социально-психологически несостоятельные, но гибкие; социально-психологически несостоятельные, но с асоциальными установками; определены мишени, стратегии и методы индивидуально-групповой социально-психологической работы. Разработана интегративно-инвариантная технология развития социально-психологической состоятельности молодежи, опирающаяся на когнитивно-бихевиоральный подход и включающая методы коррекции скриптов в процессе активного социально-психологического обучения; определены показатели, критерии и уровни её эффективности. Экспериментально проверена эффективность технологии развития социально-психологической состоятельности молодежи; в ходе её проверки применены и уточнены интегративный показатель реинтеграции и модель социально-психологической состоятельности; установлена обратно-пропорциональная связь между возрастом и эффективностью технологии. Предложены методические рекомендации по внедрению технологии развития социально-психологической состоятельности молодежи и оптимизации процесса их реинтеграции.

Ключевые слова: *молодежь, реинтеграция, концепция реинтеграции, социально-психологическая парадигма.*

Bljuskun O.O.

Conceptualization of the problem of youth reintegration in the socio-psychological paradigm

The article provides a historical and critical analysis of the theoretical and methodological premises for the study of the reintegration of youth; systematized and refined the conceptual apparatus of the reintegration process; its essence, content and mechanisms are revealed, the structure of this process is presented; for the first time, reintegration is considered from the position of a systematic approach to socio-psychological work with youth. Conceptual foundations for the organization of individual-group socio-psychological work with youth have been developed; on the basis of a theoretical analysis of the problem and the results of socio-psychological diagnostics, the concept of socio-psychological insolvency of an individual was introduced into scientific circulation, an ideal model of socio-psychological solvency was developed and applied to monitor reintegration; it was found that socio-psychological inconsistency is expressed in general anticipatory inconsistency and underdevelopment of its components - personal-situational, temporal, spatial; in the presence of destructive social attitudes in interpersonal relationships, the formation of a psychotic level of psychopathological personality disorders, an accentuated profile of self-regulation of behavior, inadequate self-esteem; according to the criterion of "social and psychological failure", three types of personality are distinguished: relatively socially and psychologically sound; socially and psychologically untenable, but flexible; socially and psychologically untenable, but with asocial attitudes; targets, strategies and methods of individual-group socio-psychological work have been determined. An integrative-invariant technology for the development of the socio-psychological consistency of young people has been developed, based on the cognitive-behavioral approach and including methods for correcting scripts in the process of active socio-psychological learning; indicators, criteria and levels of its effectiveness are determined. The effectiveness of the technology for the development of the socio-psychological consistency of young people has been experimentally tested; during its verification, the integrative indicator of reintegration and the model of socio-psychological consistency were applied and refined; an inverse relationship has been established between age and technology efficiency. Methodological recommendations for the introduction of technology for the development of the socio-psychological viability of young people and optimization of the process of their reintegration are proposed.

Key words: *youth, reintegration, the concept of reintegration, socio-psychological paradigm.*